

СИЛЬНІ НАЦІЇ, СЛАБКІ НАЦІЇ

Спільним знаменником усіх сильних націй є не ВВП, не «золотий запас» і не цифри витрат на озброєння, а таке:

1. Сила духу нації, її психічний стан. Їх не можна купити чи позичити, але їх можна виховати. Основою такого виховання є виховання націоналізму. Сильна нація готова на жертви, слабка – ні. З цієї сили духу виростає психічна незалежність, ментальний суверенітет нації.

2. Занепокоєння тим, що скажуть про націю інші, є ознакою слабкості. Сильна нація не чекає чужих оцінок. Вони її не бентежать.

В період економічної кризи в Європі, коли бюрократи з СС у Брюсселі вирішували, якими методами треба лікувати економіку Іспанії, іспанський прем'єр Маріано Рахой сказав: *«Ми мусимо повернути націй країні її колишню репутацію... Як країни, що створює робочі місця, як нації, до якої у світі прислухалися і якій ніхто не міг сказати, що вона має робити»* (курсив наш – В.Т.).

«Щоб ніхто не міг сказати, що вона має робити» не зарозумілість політика, не його небажання прислухатися до порад, а вимога справжнього, а не показного СУВЕРЕНІТЕТУ.

Зауважте, Рахой має на увазі не суверенітет держави, а національний суверенітет, повновладдя нації, її політичну свободу, право на визначення характеру її національного буття. Адже суверенітет нації є першоосновою, а державний суверенітет лише однією з форм реалізації суверенітету нації, яка живе в даній державі.

З сили нації випливає сила держави, а не навпаки. Хоча суверенітет нації ще з часів Французької революції міцно входить до числа основоположних демократичних принципів і прав, ми звикли згадувати лише про державний суверенітет, та й то лише тоді, коли йдеться про міжнародні справи.

Сильна нація інакше, ніж слабка, ставиться до критичного аналізу.

3. Сильна нація вільно говорить про свої слабкі сторони. Слабка нація боїться таких розмов, сприймає їх

болісно й завжди знаходить виправдання своєї слабкості в підступах ворогів.

4. Відтак сильна нація не боїться внутрішньої опозиції, не боїться гострого соціального дискурсу. Вона намагається з критичного аналізу, який робить опозиція, вийти сильнішою. Слабка нація бореться не з вадами, висвітленими опозиційними аналітиками, а з особами чи течіями (партіями), котрі цей аналіз зробили і його підтримали.

Є різновиди націоналізму, які вважають природним існування в державі лише однієї – націоналістичної – ідеології, лише однієї партії, авторитаризму на національній основі. Нам видаються такі погляди віджилими, вони панували в Європі наприкінці XIX – на початку XX століть. Історія довела, автократичні режими, хоч і ефективніші за демократичні, все ж породжують у суспільстві потужний спротив. Чим міцніше загвинчені гайки, тим більший тиск у казані. Казанів, які не вибухнуть ніколи, ні в механіці, ні в суспільному житті, нема.

Сильна нація не боїться ідеологічних боїв з інакодумцями. Перефразовуючи Леніна, можна сказати, що націоналістичне вчення агресивне, бо воно правильне.

5. Сильна нація здатна до самоаналізу, який ґрунтується як на самоаналізі, так і на осмисленні того, як вона сприймається іншими. Сильна нація не відкидає чужу точку зору, а прагне аналізувати своє «я» і з цих, чужих, позицій.

6. У сильній нації позитивний приріст автохтонного населення. Про демографічні чинники ми багато говорили. Гумільов стверджує, що пасіонарні (сильні) нації мають високу народжуваність. Що тут первинне (сильна нація дає високу народжуваність?), а що вторинне (висока народжуваність призводить до сили нації?), нас мало цікавить. Ми виходимо з того, що нація з від'ємним «приростом» автохтонного населення приречена на вимирання, і така нація не може вважатися сильною.

7. Без сильної нації світ не можна уявити, як не можна уявити п'єсу без головного героя. Вона є суб'єктом, дійовою особою історії. Слабка нація вторинна. Вона – об'єкт історії.

8. У внутрішній і зовнішній політиці сильна нація діє, слабка нація лише реагує на чужі дії.

9. Народ сильної нації самовідданий, у нього психологія переможця, народ слабкої нації – раб з холопською психологією.

10. Народ сильної нації обирає свободу, суверенітет, народ слабкої – хліб. Очевидно, з цього правила, як і з усіх інших, можуть бути ті чи інші винятки (які підтверджують правило!). Ми повернемося докладніше до цієї тези в розмові про євреїв Ізраїлю – їм вдалося одночасно отримати і свободу, і хліб.

11. **Сильна нація буде суверенітет на власній силі, слабка – на силі інших.** Найнявши сильну армію чи гарних радників, нація не стає сильнішою. Силу нації не можна взяти напрокат, позичити на час. Ставати сильною треба самій нації – в цьому полягає її головне завдання.

12. **Сильна нація ставить важкодосяжні цілі, слабка нація – «реальні».**

«Важкодосяжні» не означає «туманні, розпливчасті, ефемерні». Навіть важкодосяжні цілі мають бути конкретними. Наведу приклад. Один відомий у світі політик (назву країни прибираємо) говорить приблизно так: «Наша перемога – це ідея нашої країни: бути сильною державою, мати національну душу, бути вільною, демократичною, багатою європейською країною».

Можливо, це й так. Але де у вищенаведених словах національна ідея? Адже і так усім відомо, що краще бути здоровим і багатим, ніж хворим і бідним. Помилка мислення в автора пасажу полягає в тому, що ні душа, ні воля, ні демократія, ні багатство не можуть бути національною ідеєю, бо не є конкретними речами, досягнення (чи недосагнення) яких не можна «перевірити алгеброю». До волі, демократії і багатства (це скільки на кожного?) можна йти вічно. Тому політики, які не хочуть дати народу, нації право перевірити себе, пропонують народові «загальні місця». Лише конкретна мета може стати національною ідеєю.

13. **Сильна нація вкладає сили в перспективу** (в освіту, кращу демографію, фундаментальну науку з її непередбачуваними і несподіваними результатами тощо), **слабка – лише в сьогоднішній день** (у прикладну науку, прирінок, від якої одразу очікує економічний зиск).

14. **Сильна нація накопичує, слабка – проїдає.** Оскільки «проїдання» означає розтрату більших цінностей за меншого обсягу роботи, меншого напруження, то час «проїдання» (накопиченого іншими) інколи помилково сприймають як час «розквіту».

15. **Сильна нація активна, слабка – апатична.**

16. **Для сильної нації пріоритетом є її власні інтереси, для слабкої значну роль відіграють інтереси сателітів, соратників, друзів, сусідів.**

17. **Сильна нація сама створює середовище, слабка нація шукає таке середовище – для інтеграції в нього.**

18. **Сильна нація патріотична, слабка – космополітична.**

19. **Сильна нація – раціональна, слабка – емоційна.**

20. **Не економічний успіх, не розміри та оснащення армії, не переконлива зовнішньополітична доктрина визначають силу нації, але сильна нація дбає про перше, друге і третє.**

21. **Сильна нація не погоджується чужими принципами моралі, вона сама формує моральні принципи і живе за ними.**

22. **Сильна нація має свої (а не позичені) цін-**

ності. Слабка нація лише реципіє цінності сильної нації. Джерелом сили нації, її носієм є національна еліта.

23. **Еліта сильної нації поділяє свої устремління з нацією. Еліта слабкої відокремлюється від неї, вона не сповідує національні цілі.**

24. **Слабка еліта опікується своїми інтересами, сильна еліта – інтересами нації.**

25. **Еліта сильної нації державницька. Еліта слабкої нації споживацька.**

26. **У слабкої нації еліта кланова, кастова. Вона або виросла з кланів, або стала кастою. Клановість, кастовість не можуть бути державницькими.**

27. **Еліта сильної нації опікується своєю справою, еліта слабкої – своїм іміджем.**

28. **Слабка нація ледача. Її еліта боїться відповідальності.**

Нація має свого лідера. Він може називатися президентом, канцлером, першим секретарем, гуру, ватажком чи якось інакше.

Його соціальний і політичний статус для нації не важливі.

29. **Для лідера сильної нації влада є засобом для досягнення національної мети, для лідера слабкої нації – для досягнення особистих цілей.**

30. **Лідер сильної нації самозречний, лідер слабкої шукає особистої вигоди.**

Два останніх пункти здаються схожими, але між ними є різниця: в першому йдеться про роль влади, в другому – про психологію особи.

І останнє: 31. **Сильний лідер слабкої нації приречений на поразку, бо наражатиметься на спротив нації в усіх своїх прагненнях. У сильної нації не може бути слабого лідера – вона собі цього не дозволить.**

Цей перелік аж ніяк не претендує ні на науковість, яка потребувала б доведення викладених тез, ні на повноту викладу. Очевидно, його можна доповнювати і розширювати. Нашим завданням було лише окреслити контури, спробувати систематизувати розрізнені чинники, викласти принципи підходу до порівняльного аналізу.

Віктор ТИМЧЕНКО

«Модерний націоналізм»

